

Multibiografi om Modum Bad

I anledning Modum Bads 50-årsjubileum ble ekteparet Catharina Jacobsen, journalist, og Ketil Bjørnstad, forfatter/komponist, spurt om å skrive om behandlingsstedet. Prosjektet har endt i en bok som gir et godt innblikk i Modum Bads virksomhet, historie, filosofi og «ånd».

Modum Bad Nervesanatorium ble åpnet 30. desember 1957, etter at legene Gordon Johnsen og Einar Lundby hadde jobbet for etableringen av et kristent hvilehjem og nervesanatorium for «hjelp til mennesker i nød». 100 år tidligere ble kurstedet St. Olavs Bad åpnet på Modum.

Boka framstår som en slags multibiografi hvor både pasienter og ansatte ved Modum Bad trer fram. Den er ment å beskrive hva som driver de som jobber der, hva de står for, men «... først og fremst er dette en bok om dem som kommer hit til hardt og modig arbeid med sine lidelser - sine liv», sier direktør Ole Johan Sandvand i forordet.

Musikalsk komposisjon

Boka har fem hovedkapitler, foruten et preludium, fire interludier og et postludium. Disse titlene gir assosiasjoner til musikkverk og religiøse messer. Bruk av disse begrepene er med på å definere komposisjonen av boka og understreker den (i bred forstand) religiøse ånd ved Modum Bad. Interludiene er små korte historier, glimt av livet, og ett av dem en erindring fra Bjørnstads møte med Modum Bad som musiker 20 år tidligere. Innimellom har forfatterne dandert vakre og sterke symbolladde fotografier av Tine Poppe. Dikt, av blant annet Stein Mehren, Gro Dahle og Hans Børli, bidrar til å fargelegge fortellingen om Modum Bads mange terapeutiske tilnærminger.

Kapitlene er kalt *Smertens utbrudd*, *Døden og sorgen*, *Det eksistensielle alvor*, *Overgrep og vold* og *Familierommet*, relatert til de forskjellige behandlingsavdelingene. Alle kapitlene inneholder kombinasjoner av pasientfortellinger og intervju med noen av de ansatte. I *Familierommet* forteller også forfatterparet om sine erfaringer med å delta på PREP-kurs.

Personlige historier

Kapitlene inneholder mange sterke pasienthistorier. For eksempel møter vi mannen hvis kone og sønn begikk selvmord på samme svært dramatiske måte, moren som mistet hele familien i tsunamien i Thailand, og legen innlagt på Villa Sana som var blitt utsatt for «umotivert» vold og var nær ved å dø. Flere vanskelige og viktige spørsmål blir stilt i disse historiene: Er livet uansett verdt å leve? Hvordan klare å håpe når man har det som verst? Har man en forpliktelse til å holde seg i live? Hva hjelper? Mange av pasientene sier også noe om hvordan de opplever terapien og oppholdet ved Modum, både positive og mindre positive erfaringer.

Intervjuene med de ansatte inneholder deres egne historier om hvorfor de kom til Modum, beskrivelser av deres terapeutiske tilnærminger og tanker rundt Modum Bad som institusjon og det psykiske helsevern for øvrig. Her finner man til dels svært spennende refleksjoner om behandling og institusjonsbehandling. I *Familierommet* har også Einar Johnsen, Gordons sønn, fått plass og sier om hva som lever videre ved stedet også etter 50 år: «... menneskesynet, respekten, forståelsen. Åpenhet og tillit. Dessuten de fysiske rammene, som innbyr til fellesskap. Måltidene. Rammeverket, som skaper rom for grupper. Dagens psykiatri er ganske annerledes.»

Bevegende

«Historier om sårbarhet» er en annerledes bok, en blanding av jubileumsbok, biografi og fagbok. Boka inneholder historier som berører. Selv om vi som psykologer møter sterke historier på våre egne kontorer og kan bli berørt av disse, er vi kanskje mest til stede med hodet og med tanker om hvordan en best skal hjelpe pasienten. Her kan man la seg berøre og bevege uten å måtte intervensere.

Det er interessant å lese om pasientenes opplevelser av individualterapien, gruppeterapien og parterapien, men også av miljøets, stedets og omgivelsenes betydning for deres utvikling. Noen har også beskrevet mer inngående hvordan de opplevde noen av terapeutene. I god narrativ stil dukker de opp en etter en, de gode hjelperne i eventyret om Modum Bad; presten, psykologen, gartneren, psykiateren, legen, nattsøsteren, direktøren, hestetrapeuten og førskolelæreren. Møtet med disse gi et nært innblikk i bredden i behandlingstilbudet ved Modum.

Bokas muntlige form bidrar på sitt beste til at man kommer litt nærmere innpå personene; historiene framstår uredigerte og autentiske. Noen av pasienthistoriene oppleves likevel som litt for omfattende. Man får ikke vite noe om hvordan forfatterne har jobbet og på hvilken måte historiene eventuelt er redigert. Et par av therapeuthistoriene virker noe «slumsete» og vel muntlige i stilen og framstår noe rotete i faguttrykkene. Imidlertid er det spennende at det har vært rom for å snakke om faglige tautrekkinger og uenigheter i behandlingsoppleggene.

Særegen atmosfære

Boka evner å formidle historier om *mennesker*, om hva det kan innebære å være menneske, enten man er innlagt, ansatt eller på besøk. Forfatterparet lar det bli tydelig at stedet og møtene de har hatt, har satt spor i dem, og slik sett kommer også forfatterens historie om sårbarhet fram. På en virkningsfull måte beskriver de atmosfæren ved badet, som for eksempel i avslutningen:

«En gruppe på Blå har nettopp dratt. I morgen kommer en ny. Enda mer sorg. Fortvilelse. Avmakt. Håp. Forsoning. Inne på forskningsinstituttet sitter Asle Hoffart foran PC-en sin. På Samlivssenteret forbereder de morgendagens PREP-kurs på Tyrifjorden Hotell. I hovedbygningen står direktøren alene i vinduet på sitt kontor og minner oss om et maleri av Edvard Hopper. Oddveig Hellebust er på vei mellom trærne til huset sitt, etter dagens siste terapitime. Inger Ma Bjønnes sitter ennå på kontoret sitt og forbereder søndagens gudstjeneste. En pasient på VITA går poesistien til

Lisbet Borge og stanser ved et dikt av Kolbein Falkeid. Øystein Naper står i Festsalen ved flygelet og forbereder kveldens konsert. Informasjonssjef Eivinn Ueland haster mot sitt gule hus og sin familie. Klinikksjefen setter seg i bilen sin for å kjøre hjem til Notodden.

I resepsjonen brenner stearinlys. Kveldsvaktene er på plass.»

Oase og anakronisme

Bokas to siste sider er ordforklaringer. Selv om man sikkert ikke har hatt intensjoner om noen utfyllende psykologisk ordbok, synes definisjonene noe overforenklede.

Både «folk flest», studenter og fagfolk vil kunne ha utbytte av *Historier om sårbarhet*. Mer enn om sårbarhet dreier fortellingene seg om *sår*; sår som har grodd, som ikke har grodd, arr som alltid vil være der. Og om *spor*; spor som er satt både hos de ansatte og pasientene, spor satt av erfaringer og møter med andre mennesker. Historiene tilbyr en forståelse av hva som kan føre til psykiske vansker og forståelse av ulike psykiske symptomer. Den sier også noe om betydningen av å møte andre som sliter med tilsvarende vansker som en selv.

Hovedinntrykket er at forfatterne har bidratt til å beskrive Modums Bads historie, verdier og behandlingsvirksomhet på en god og menneskelig måte. Boka forklarer hvordan og hvorfor Modum Bad er både en oase og en anakronisme i det offentlige psykiske helsevern i dag, og kan være et viktig innspill i debatten om satsing i psykisk helsevern etter opptrappingsplanens slutt.

Anmeldt av Kate I. Rivø